

TUSSENVORZIENING VOOR ZORGLEERLINGEN OP REGULIERE BASISCHOOL

Apart en toch samen

Een tussenvoorziening is een speciale groep voor zorgleerlingen op een reguliere basisschool. De Dukdalf in Almere heeft een structuurgroep voor cluster 4-leerlingen. SWV Rijnstreek deed een pilot met een trajectklas waarin kinderen met gedragsproblemen vier maanden konden afkoelen. Zijn deze speciale 'tussengroepen' een ongewenste nieuwe laag speciaal onderwijs of juist een vorm van Passend onderwijs? TEKST JAAN VAN AKEN

Twaalf leerlingen met Asperger, pdd-nos en andere stoornissen uit het autismespectrum zitten samen in de structuurgroep van reguliere basisschool De Dukdalf in Almere. De kinderen van groep 4 tot en met 8 krijgen les van een leerkracht die een autismeopleiding volgde en van een onderwijsassistent. In een reguliere klas kun je deze kinderen niet bieden wat ze nodig hebben en dan voelen ze zich vaak niet veilig, weet schoolleider Elies Kok. "We willen de kinderen laten leren door hen binnen de speciale groep structuur te bieden." De school werkt samen met Stichting Gewoon Anders (een stedelijk, clusteroverstijgend expertisecentrum) en Eduvier (REC 4 Flevoland). In Almere zijn ook tussenvoorzieningen voor cluster 2 en 3-leerlingen. Het doel van de structuurgroep is leerlingen uiteindelijk te laten uitstromen naar het reguliere voortgezet onderwijs. Daartoe wil De Dukdalf kinderen met autisme sociaal en/of didactisch laten integreren in de eigen jaargroep.

Schoolleider Elies Kok: "We willen de kinderen laten leren door hen binnen de speciale groep structuur te bieden."

"De kinderen spelen in ieder geval samen op het plein en we doen gezamenlijk de maandsluiting. De meerwaarde is dat leerlingen kunnen re-integreren in het reguliere basisonderwijs." In groep 8 zit een leerling met autisme die nagenoeg geïntegreerd is, nadat hij eerder vastliep op zijn oude basisschool. "Hij is in de structuurgroep geplaatst en na een half jaar gaan integreren in groep 8. Bij elke leerling zoeken we de beste vorm", vertelt Kok. Een aantal kinderen heeft daarbij hulpmiddelen als een koptelefoon, dagritmekaart en sjomi nodig. Een sjomi is een instrument waarmee het kind met kleuren van tevreden groen tot ontevreden felrood zijn gevoel kan aangeven. Kok merkt dat de structuurgroep goed is voor de hele school. "We gebruiken ook in de andere groepen meer hulpmiddelen. Kinderen uit reguliere klassen volgen af en toe muzikles samen met de speciale groep. Ook heeft de betreffende groepsleerkracht tijdens de studiedag een workshop over klassenmanagement gegeven."

Spurt maken

Een tussenvoorziening kan vele vormen hebben. Van een volledig aparte groep tot leerlingen die slechts enkele dagdelen in de speciale groep doorbrengen. Soms spelen leerlingen alleen samen op het plein, soms volgen leerlingen uit de speciale groep taal- en rekenles in de reguliere groep of knutselen er. De kern is dat kinderen met spraak en taal-, leer- of gedragsmoeilijkheden binnen de eigen (school)omgeving een speciaal onderwijsprogramma krijgen aangeboden.

Simone Sarphatie begeleidt scholen, onder andere als Kind op de Gang!®-trainer voor de AVS, bij de invoering van Passend onderwijs en is auteur van het boek 'Stappen naar passend onderwijs - het invoeren van een tussenvoorziening'. "Voor kinderen die perspectief hebben op terugkeer in een reguliere groep is de tussenvoorziening een oplossing", stelt ze. Van daaruit maken kinderen makkelijker de stap naar het reguliere onderwijs dan vanuit het speciaal onderwijs. "Vroeger zeiden ze: eens speciaal onderwijs, altijd speciaal onderwijs. Leerlingen in de tussenvoorziening heb ik een spurt zien maken doordat ze uitgedaagd werden, je zag ze groeien. De uitdaging zit in de sociale omgeving van de school op de hoek, waar ze meer goede voorbeelden om zich heen zien. Kinderen leren heel veel van elkaar." De omgeving van een kind kan ook een rol spelen. "Soms is de wens van de ouders om een kind op de reguliere school om de hoek te houden, waar broertjes of zusjes zitten en het met vriendjes in de buurt kan spelen", weet ze.

'VOOR KINDEREN MET PERSPECTIEF OP TERUGKEER IN EEN REGULIERE GROEP IS DE TUSSENVORZIENING EEN OPLOSSING'

Sarphatie vindt een voordeel van een tussenvoorziening dat het uitnodigt om binnen het team in gesprek te gaan. "Als je bijvoorbeeld zeer moeilijk lerende kinderen in de klas hebt, wordt een school gedwongen te kijken wat er al aan zorg in huis is en hoe ze de deskundigheid van het personeel kan stimuleren. Daar profiteren alle leerlingen van."

Het speciaal onderwijs kan via een tussenvoorziening kennis bieden aan reguliere scholen. Dat deden ze al via ambulante begeleiding, maar de tevredenheid daarover is wisselend, merkt Sarphatie. "Door de ondersteuning te koppelen aan een tussenvoorziening kan die veel breder worden ingezet binnen een school en op die manier leiden tot onderwijsverbetering. Ambulante begeleiders kunnen bijvoorbeeld woordenschattraining aanbieden of een teamscholing omgaan met gedragsproblemen."

Trajectklas

SWV Rijnstreek in Alphen aan den Rijn begon in 2009 een proefproject met een trajectklas voor leerlingen met gedragsproblemen. Het was een aparte klas binnen een school voor speciaal basisonderwijs waar vanuit reguliere basisscholen in totaal twaalf kinderen zijn geplaatst gedurende het onderzoek. Wil Oud, onderzoeker bij het Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam, onderzocht de effecten van de pilot. "Het ging om leerlingen met gecompliceerde problemen als adhd en autisme, waarbij officieel nog geen indicatie was gesteld. ❧

De structuurgroep van reguliere basisschool De Dukdalf in Almere volgt muziekles. Foto's: Hans Roggen

Het voordeel van een trajectklas is dat het onderwijs wordt gecontinueerd en de kinderen niet thuis komen te zitten", vindt ze.

Het oorspronkelijke doel was dat leerlingen daar maximaal vier maanden zouden verblijven om na deze afkoelingsperiode te re-integreren in de eigen klas. Dit doel is niet

Wil Oud, onderzoeker bij het Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam: "Om gedragsproblemen te hanteren is professionalisering van teams en schoolleiding noodzakelijk."

gemaakt. Op één na zijn alle leerlingen doorverwezen naar het speciaal (basis) onderwijs of een zorginstelling. Oud: "Scholen zagen organisatorisch geen mogelijkheden en leerkrachten voelden zich niet toegerust om deze leerlingen te begeleiden." Daarom hamert Oud op het belang van preventie en professionalisering. "Scholen signaleren problemen vaak te laat en reageren te traag." Dat heeft met deskundigheid van leerkrachten te maken, vervolgt ze. "Om gedragsproblemen te hanteren is professionalisering van teams en schoolleiding noodzakelijk, evenals een

'HET VOORDEEL VAN EEN TRAJECKLAS IS DAT HET ONDERWIJS WORDT GECONTINUEERD EN DE KINDEREN NIET THUIS KOMEN TE ZITTEN'

aangepaste organisatie. Dat wil niet zeggen dat je alle leerlingen op school kunt houden. Wel moet je escalatie proberen te voorkomen."

Jan Willem Bos, bestuursvoorzitter van SWV Rijnstreek, vertelt dat de trajectklas – die 120.000 euro per jaar kostte – niet voldeed aan de wensen. Het samenwerkingsverband besloot een deel van het budget, 70.000 euro, voortaan naar de scholen over te hevelen. "Door specialisten als een orthopedagoog in te zetten bij leerlingen met gedragsproblemen willen we scholen preventief laten werken. Het doel is te voorkomen dat een kind de school uit gaat. Of dat lukt, gaan we ontdekken."

Probleem of oplossing

Zijn tussenvoorzieningen een nieuwe laag speciaal onderwijs of juist een vorm van Passend onderwijs? En vormen ze daarmee een probleem of een oplossing? Kok, Oud en Sarphatie zijn het erover eens dat het een mogelijkheid is om Passend onderwijs te bieden. Oud zegt: "Het is een manier om leerlingen zoveel mogelijk binnen het reguliere

Simone Sarphatie begeleidt scholen bij de invoering van Passend onderwijs: "Dankzij een tussenvoorziening wordt de school gedwongen te kijken hoe ze de deskundigheid van het personeel kan stimuleren."

onderwijs te houden. Dat is van belang nu het aantal cluster 4-leerlingen sterk groeit."

Sarphatie ervaart dat er op fora vrij negatieve gevoelens geuit worden over Passend onderwijs en tussenvoorzieningen. "Dat het verhullend, geldverspilling en speciaal onderwijs is.

Terwijl je voor zorgleerlingen altijd aanpassingen zult moeten doen, omdat ze een specifiek aanbod nodig hebben; of dat nu binnen de eigen klas, een tussenvoorziening of speciaal onderwijs is." Valkuil kan zijn dat een tussenvoorziening uiteindelijk verzelfstandigt,

zoals bijvoorbeeld Leonardoscholen vanuit 'plusklassen' zijn ontstaan. "Tussenvoorzieningen moeten absoluut geen Leonardoscholen worden", reageert Sarphatie. "Het schiet zijn doel voorbij als het om speciaal onderwijs in een reguliere school gaat." Een speciale groep biedt juist een kans op re-integratie op een reguliere basisschool, volgens haar. "In een tussenvoorziening kan een leerling makkelijker een groter stuk van het reguliere lesprogramma volgen. Dat kan vanuit het speciaal onderwijs ook, maar het is praktischer als ze in het lokaal ernaast zitten."

Onderwijswetenschapper Michael Fullan zei: 'Stuur nooit een onveranderd kind terug in een onveranderde omgeving.' Dat gebeurt ook niet, aldus Sarphatie. "Leerkrachten moeten tools en vaardigheden krijgen om met deze kinderen om te gaan. Dan stromen kinderen en kennis door en levert een tussenvoorziening een bijdrage aan Passend onderwijs en is het misschien wel Passend onderwijs."

'DE UITDAGING ZIT IN DE SOCIALE OMGEVING VAN DE SCHOOL OP DE HOEK'

Dat zo'n klas een relatief dure voorziening is, komt volgens Sarphatie doordat het niet op grote schaal gerealiseerd is. "Gezamenlijke inkoop van middelen, materialen en personeel scheelt in de kosten. Ik vraag me af of het duurder dan speciaal onderwijs is als er meer tussenvoorzieningen zouden komen die de middelen efficiënt inzetten. Dat zou eens doorgerekend moeten worden."

Nabij thuis

Schoolleider Kok vindt dat de tussenvoorziening goed past binnen Passend onderwijs. "Voor speciaal onderwijs moesten kinderen in Almere voorheen naar Lelystad of Amsterdam. Passend onderwijs beoogt leerlingen nabij hun thuis het best mogelijke onderwijs te bieden. Ik denk dat onze structuurgroep daarop het antwoord is. En als leerlingen echt speciaal onderwijs nodig hebben, gaan ze daarheen", verzekert Kok.

Ze is erg enthousiast over de speciale groep op De Dukdalf. "Je ziet kinderen leren waar dat in een andere situatie niet gelukt is. Na een gewenningsperiode passen ze zich aan de groep aan, het gedrag wordt rustiger en bijvoorbeeld het maken van geluiden verdwijnt. Ook ouders zijn vaak ontzettend blij dat hun kind hier zit, omdat er een oplossing gevonden is."

MEER WETEN?

Meer informatie over het boek 'Stappen naar passend onderwijs – het invoeren van een tussenvoorziening': www.consultaal.nl. Het onderzoek van Wil Oud naar de trajectklas is te downloaden via www.kohnstamminstituut.uva.nl.

